

[Karl Olsen.]

§ 55 rummer bestemmelsen om justitieombudsmanden. Han skal have indseende med den civile og militære forvaltning; han skal være rigsdagens tillidsmand, han skal være den, enhver borger skal kunne henvende sig til, dersom han føler sig forurettet eller mener at have fået kundskab om, at uret begås. Det er en paragraf, vi fra konservativ side venter os overordentlig meget af.

En ikke ringe vægt må vi fra mit partis side lægge på den uddybning af bestemmelserne i grundloven vedrørende domstolskontrol og ejendomsrettens beskyttelse, som findes i forslaget §§ 64 og 74.

§ 64 rummer bestemmelsen om muligheden for indførelsen af forvaltningsdomstole; Danmark er et af de få europæiske lande, der ikke har forvaltningsdomstole. Påkendelse af spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser kan ved lov iflg. § 64 henlægges til en eller flere forvaltningsdomstole, og den endelige afgørelse skal i så fald henhøre under dommere, der nyder den fulde grundlovsmæssige uafhængighed. Det er et fremskridt, som vi fra konservativ side hilser med glæde og ønsker ført ud i livet hurtigst muligt.

Når bestemmelsen er formet som en såkaldt „løfteparagraf“: påkendelse af spørgsmål o. s. v., kan ved lov henlægges o. s. v., er det, fordi det i kommissionen ikke har været muligt at udforme et lovforslag om gennemførelse af forvaltningsdomstole. Det er en så omfattende opgave, der må forberedes i en kommission af specielt kyndige, inden forslag kan fremsættes. Men der har i forfatningskommissionen været almindelig enighed om ønskeligheden af at få skabt sådanne domstole, og de vil til sin tid blive skabt. Indtil en sådan reform har fundet sted, ligger kontrollen med administrationens lovlighed som hidtil hos de almindelige domstole.

I § 74 er udtalelsen om, at ikke blot som hidtil spørgsmål om en ekspropriationsakts lovlighed, men også ethvert spørgsmål om en ekspropriationserstatnings størrelse kan indbringes for domstolene, eventuelt særlige ved lov oprettede ekspropriationsretter, en meget vigtig reform. Ifølge den almindelige statsretlige opfattelse har man hidtil sondret mellem fastsættelsen af tabet ved ejendomsafståelse og den skønsmæssige vurde-

ring af, hvad der skal ydes i erstatning for tabet. Den første afgørelse, som er af rent juridisk art, har været underkastet domstolsprøvelse. Men selve den skønsmæssige vurdering af tabets størrelse har man ikke ment kunne omstødes af domstolene, bortset fra tilfælde, hvor den måtte anses for åbenbart ubillig. Jeg henviser herom nærmere til Knud Berlins statsret og Ernst Andersens statsret, hvori det udtales, at domstolskontrollen med taksationen hidtil har været lidet effektiv, dels fordi i loven som regel ikke pålægges taksationskommissionerne at specificere erstatningsberegningen og gøre rede for dens forudsætninger, dels fordi dommerne har følt sig usikre med hensyn til den forretningmæssige bedømmelse, som er kernen i enhver taksation. Ved det nye grundlovsforslag gives der nu domstolene mulighed for fuld prøvelsesret overfor taksationerne, og gennem tanken om særlige ekspropriationsretter er forudsat den kombination af forretningmæssig og juridisk sagkundskab, der er en betingelse for en lykkelig løsning af problemet.

Endelig vil jeg fremhæve den udtalelse, som forfatningskommissionen i forbindelse med begge de nævnte paragraffer fremsætter vedrørende domstolenes adgang til at prøve loves grundlovsmæssighed. Det siges i betænkningen, at der ved udformningen af bestemmelserne i §§ 64 og 74 ikke er tilset nogen ændring i den hidtidige retstilstand med hensyn til spørgsmålet om domstolenes ret til at prøve loves grundlovsmæssighed. Jeg betoner, at udtalelsen tager sigte på den hidtidige retstilstand, altså den gældende retspraksis, som ikke lader tvivl tilbage om, at de danske domstole har ret til at prøve loves grundlovsmæssighed. I en lang række højesteretsdomme er det fastslået, at domstolene har denne ret, selvom ingen højesteretsdom endnu har tilsidesat nogen lov som grundlovsstridig. De nyere forfattere, Matzen, Berlin og Ernst Andersen, er også enige heri, selvom det undertiden fremhæves, at det kan være vanskeligt at afgøre, om en given lov strider mod forfatningen. Men det er af betydning, at domstolenes prøvelsesret i henhold til hidtil gældende retstilstand nu anerkendes fra alle sider ved den nævnte udtalelse i forfatningskommissionens betænkning. De nævnte paragraffer i dette forslag giver altså den